

DAUGAVPILS
CIETOKSNIS

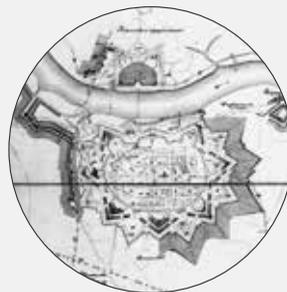

PASIVAIKŠČIOJIMAS PO DAUGPILIO TVIRTOVE,

Turistinis vadovas

Sveiki atvykę!	3
Žemėlapis	4
Trumpa tvirtovės istorija	6
Lankymosi tvirtovėje taisyklės	7
Kavinės ir parduotuvės	8
Kultūros ir informacijos centras	9
Marko Rotko meno centras	10
Kitos paslaugos	11
Tilto įtvirtinimai	12
Pagrindinis pylimas	13
Išoriniai įtvirtinimai	14
Tvirtovės katedra	15
Nikolajaus vartai	16
Michailo vartai	18
Aleksandro vartai, Konstantino vartai	19
Komandanto valdybos namas	20
Karininkų namai	21
Kareivinės	22
Karo ligoninė	23
Inžinierių arsenalas	24
Sandėliai	25
Tvirtovės sodas	26
Atminimo vietas	27
Tvirtovės patrankos	28
Tarybinis paveldas	29
Kontaktinė informacija	30
Informacija apie projektą	31

Daugpilio (Dinaburgo, Dvinsko) tvirtovė stovi antro pagal dydį Latvijos Respublikos miesto širdyje – tik už dviejų kilometrų nuo dabartinio miesto istorinio centro. Dar XVIII amžiuje nedidelis Dinaburgo miestelis buvo įsikūręs ten, kur šiuo metu yra įspūdingas žemas fortifikacinis kompleksas – pasaulyje paskutinis bastioninio tipo įtvirtinimas. Daugpilio tvirtovė susiformavo kaip idealus įtvirtintas miestas, o šiuo metu tvirtovė yra tapusi miestu mieste su dešimčia plačių gatvių, 80 pastatų, skverais ir aikštėmis. Bendra tvirtovės teritorija, esanti abiejuose Dauguvos upės krantuose, sudaro daugiau kaip du kvadratiniai kilometrai. Tvirtovėje oficialiai įregistruota 1200 gyventojų, kurie čia gyvena 18 daugiabučių namų.

Daugpilio tvirtovė yra valstybinės reikšmės architektūros ir miesto statybos paminklas. Be to, jos teritorijoje yra dar 35 atskiri kultūros paminklai. Šiandien tvirtovė dinamiškai vystosi kaip didžiausias regioninis kultūros, turizmo ir verslo centras. Kviečiame Jus į pasivaikščiojimą ir linkime pasimėgauti kūrybinio gyvenimo Daugpilio tvirtovėje!

Kaip atvykti?

No pilsētas centra uz Daugavpils cietokšni var nokļūt:

Iš miesto centro į Daugpilio tvirtovę galima nuvykti: pėsčiomis palei apsauginį pylimą (Daugavas gatvė) iš Dubrovino parko arba Vienības gatve ir Cietokšņa gatve ~ 25 minutes

dviračiu palei apsauginį pylimą (Daugavas gatvė) iš Dubrovino parko arba Vienības gatve ir Cietokšņa gatve ~ 15 minučių

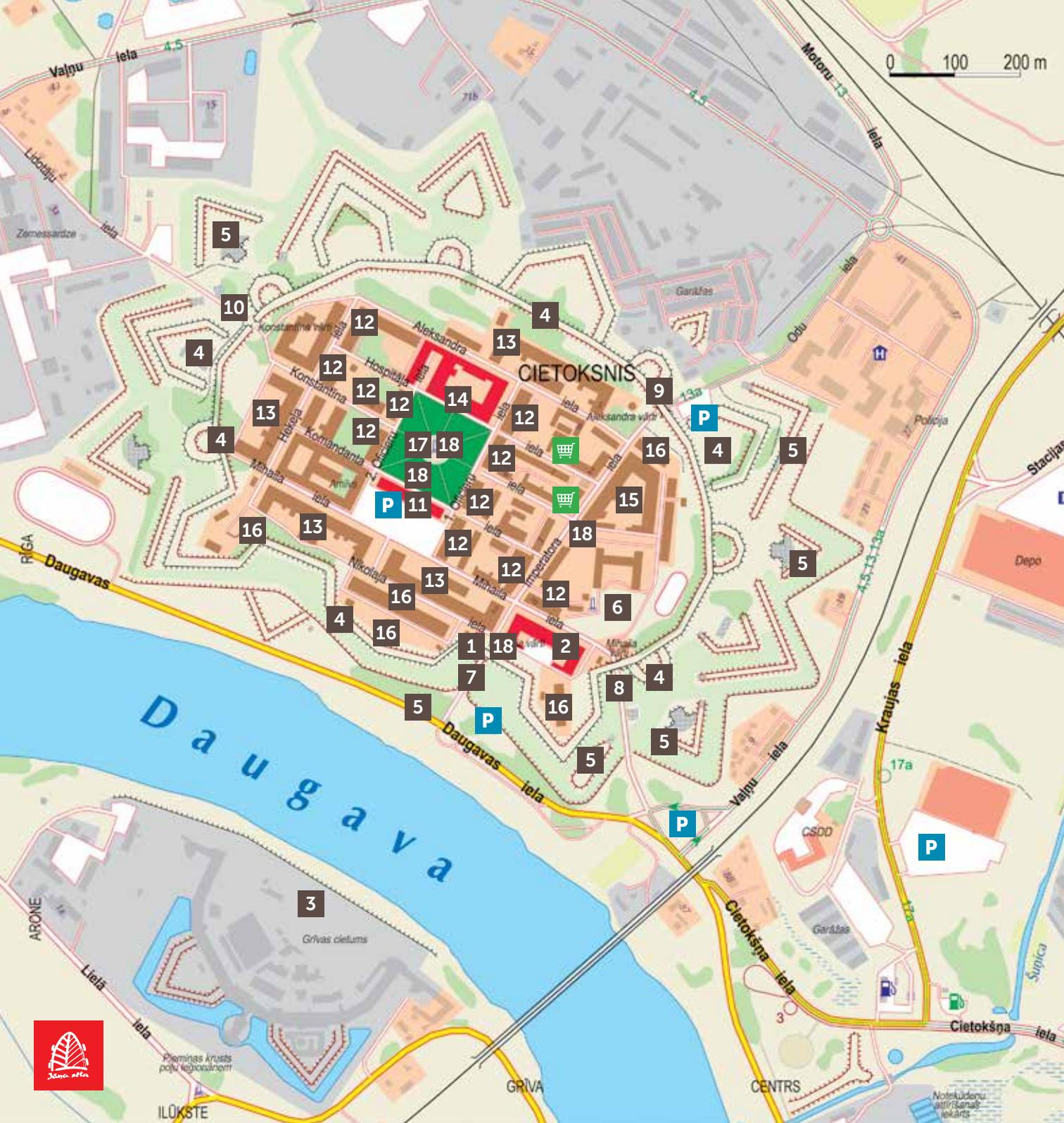
ekologišku, šiuolaikišku arba retro laikų 3-jojo maršruto tramvajumi (galutinė stotelė „Cietokšnis“), pėsčiomis paeiti dar 200 metrų ~ 15 minučių

mikroautobusu nr. 13A (Lačpēša gatvės/ Mihoelsa gatvės kampas – galutinė stotelė „Marka Rotko mākslas centrs“) ~ 10 minučių autobusu nr. 4 ir nr. 13 (Lačpēša gatvės/Alejas gatvės kampas – stotelė „Cietokšnis“) ~ 7 minutes

automobiliu, kertant plentą P67 ir Valnu gatvę, išvažiuojant iš Mihaila gatvės. Koordinatės: 55.883832 | 26.497497 ~ 6 minutes

Piemēnas krusts
piļu lobīšanai

ILOKSTE

GRIVA

CENTRS

Notekūdeņu
attīrīšanas
iekārtas

TRUMPA TVIRTOVĒS ISTORIJA

- 1810** Rusijos imperatorius Aleksandras I pagal pulkininko inžinieriaus J. Hekelio projektą patvirtino tvirtovės statybos planą Dinaburge.
- 1812** Napoleono armijos maršalas N. Udino keletą kartų vykdė puolimą, bet visi jo bandymai užimti Dinaburgo tvirtovę buvo nesėkmingi. Rusų kariai generalinio majoro G. Ulanovo priešakyje didvyriškai atrėmė prieš puolimą.
- 1831** Tvirtovės įgula dalyvavo lenkų maište.
- 1833** Įvyko iškilminga tvirtovės ir joss vėliavos įšventinimo ceremonija, dalyvaujant imperatoriui Nikolajui I.
- 1863** Tvirtovės įgula dalyvavo lenkų maišto malšinime.
- 1863** Baigti statyti „Varšuvos įtvirtinimai“ tilto ir geležinkelio atkarpos Sankt Peterburgas – Varšuva apsaugai.
- 1878** Visiškai užbaigta Dinaburgo tvirtovės komplekso statyba.
- 1897** Dvinsko įtvirtinimų statusas pažemintas, jie tapo tvirtovės sandėliu.
- 1914–1917** Per Pirmąjį pasaulinį karą tvirtovė buvo karo padėtyje. 1917 metų pabaigoje čia buvo įsikūręs Rusijos imperatoriaus armijos 5-asis štabas.
- 1918–1920** Tvirtovėje trumpą laiką buvo įsikūrę bolševikai, vokiečiai ir lenkų kariuomenės. Tvirtovėje buvo įsikūrę

1920–1940 trys Latvijos armijos 4-osios Žiemgalos divizionų pėstininkų pulkai ir artilerijos pulkas.

Tvirtovės teritorijoje nacistai **1941–1944** įkūrė žydų getą ir lagerį „STALAG – 340“ tarybiniam karo belaisviams.

Tvirtovės teritorijoje įkurdinta **1948–1993** Daugpilio karo aviacijos-inžinierių mokykla.

Po rekonstrukcijos vandens bokšte savo veiklą pradėjo tvirtovės kultūros ir informacijos centras.

Rekonstruotame artilerijos arsenale atidarytas Daugpilio Marko Rotko meno centras.

Valstybinės policijos Latgalos regiono valdyba persikėlė į suremontuotas buvusios komendanto valdybos ir karininkų namų patalpas.

Baigta Nikolajaus vartų restauracija ir atkurta Nikolaja gatvės dalis su užstatymu.

Restauruotas 1-ojo kranto liunetas su kordegardu.

- aš aptankiau Daugpilio tvirtovę.

LANKYMOSI TVIRTOVĖJE TAISYKLĒS

Gerbiamieji gyventojai, turistai, svečiai!

Daugpilio tvirtovė yra ypatingai saugoma teritorija. Prašome tausoti jos kultūros ir istorijos vertybes.

Daugpilio tvirtovė yra ir apgyventas miesto mikrorajonas, todėl prašome laikytis privačios erdvės neliečiamumo principo.

Vadovaujantis Latvijos Respublikos įstatymu „Dėl kultūros paminklų apsaugos“ ir Daugpilio miesto tarybos Privalomosiomis kultūros paveldo ir kultūros paminklų apsaugos reikalavimų taisyklėmis, Daugpilio tvirtovės teritorijoje galima lankytis, jei laikomasi toliau pateiktų taisyklių.

Leidžiama:

- apžiūrėti, fotografuoti ir filmuoti visus laisvai prieinamus įtvirtinimus ir pastatus;
- vaikščioti po apsauginį pylimą (laikantis asmeninio saugumo, ypatingą dėmesį skiriant vaikams) ir po visas vidinėje pusėje esančias gatves ir kiemus (jei eismas nėra apribotas);
- važiuoti dviračiais specialiai palei šaligatvius įrengtais dviračių takais, naudotis dviračių stovėjimo aikštelėmis;
- naudotis ir palikti transportą specialiai tam numatytose vietose;
- vedžioti naminius gyvūnus (tik su pavadėliu, su antsnukiu (jei būtina) ir turėti su savimi priemonių ekskrementams surinkti);
- kūrėti laužus ir naudoti grilio įrenginius tik tam specialiai numatytose vietose;
- naudotis viešaisiais tualetais.

Draudžiama:

- **be specialaus suderinimo** iš tvirtovės teritorijos išvežti bet kokias istorines ar kitas vertybes (pastatų ir įtvirtinimų elementus – plytas, akmenis, gatvės grindinį, medžio ir metalo elementus ir konstrukcijas, inžinerines komunikacijas ir kt.);
- griauti ir niokoti pastatus ir įtvirtinimus, želdinius, paminklus, dekoratyvinius ir informacinius

objektus;

- **be leidimo** atlikti žemės kasimo darbus, naudoti metalo detektorius;
- trikdyti, erzinti ir medžioti tvirtovės teritorijoje esančius gyvūnus;
- trikdyti, erzinti ir medžioti tvirtovės įtvirtinimuose ir pastatuose gyvenančius šikšnosparnius;
- važiuoti dviračiu per apsauginio pylimo viršutinę dalį (yra rizika nukristi iš 11 metrų aukščio!);
- vaikščioti apsauginio pylimo viršumi tamsiu paros metu ir blogomis oro sąlygomis (stiprus vėjas, lietus, sniegas, rūkas), nes yra rizika paslysti ir įkristi į griovį;
- elgtis šiurkščiai ar savo elgesiu sukelti nepatogumų kitiems tvirtovės lankytojams ar gyventojams;
- **be leidimo** rengti masinius susirinkimus ar renginius;
- išmesti atliekas tam neskirtose vietose; teršti pylimą, griovį, kazematus ir kitus įtvirtinimus.

Įspėjame, ka vadovaujantis Latvijos Respublikos įstatymais už šių taisyklių nesilaikymą ir įstatymų bei kitų taisyklių pažeidimą taikoma administracinė arba baudžiamoji atsakomybė!

KAVINĒS IR PARDUOTUVĒS

Kavinē „Arsenals”

Marko Rotko meno centro pastato pirmajame aukštē īsikūrusi jauki kavinē. Interjeras čia yra griežto buvusio artilerijos arsenalo stiliaus, papildytas šiuolaikinio meno darbais. Kavinėje siūlomas platus Europos virtuvės meniu, sotūs kompleksiniai pietūs už prieinamą kainą. Esant šiltam orui iš kavinės terasos galima pasigrožėti įspūdinga aplink kavinę esančia įtvirtinimų teritorija. Kavinē „Arsenals” tapo pamėgta miestiečių vestuvių, jubiliejų ir išleistuvių švenčiųvieta. Vasaros sezonu patartina iš anksto pasidomėti laisvų vietų rezervavimo galimybėmis. Kavinėje galima atsiskaityti kredito kortele.

Mihaila gatvė 3. +371 27757872
www.arsenalcafe.net; cafearsenals@gmail.com
Darbo laikas: 10:00–22:00 (kiekvienā dienā)

Maisto parduotuvēs

Imperatora ir Konstantina gatvju kampē rasite parduotuvēlē, kurioje galima įsigyti tiek maisto produktų, tiek pagrindinių buitinių prekių. Rytaiš čia galima įsigyti kų tik iškeptos duonos ir saldžių konditerijos gaminių. Parduotuvēje galima atsiskaityti kredito kortele.

Darbo laikas: 8:00–22:00 (kiekvienā dienā)

Parduotuvēje, įsikūrusioje Hospitala gatvēje 4, be pagrindinių maisto produktų siūlomas ir platus gērimų asortiments. Parduotuvēje galima atsiskaityti kredito kortele.

Darbo laikas: 8:00–22:00 (kiekvienā dienā)

DAUGPILIO TVIRTOVĒS KULTŪROS IR INFORMACIJOS CENTRAS

Pabaigus remonto darbus, 2011 metais buvusiam vandens bokšto pastate įrengtas Daugpilio tvirtovēs kultūros ir informacijos centras. Kadaiše pastatas, pastatytas 1865–1866 metais, aprūpindavo visos tvirtovēs vandentiekio sistemā. Iš trijų šulinių, kurie buvo Dauguvos krante, garo mašina buvo pripildomas pastate stovintis rezervuaras, kurio talpa – 3000 kibirų. Jis išsilaišk labai geros būklēs ir iki pat šios dienos yra šio pastato industrinio paveldo dalis.

Centre galima gauti pagrindinę informacijā apie tvirtovēs istorijā, aktualius įvykius ir plētros planus. Čia taip pat galima apžiūrėti nedidelę ekspozicijā, sudarytā iš istorinių brēžinių, fotografijų, kariškų uniformų ir artefaktų, kurie rasti tvirtovēje per pastaruosius metus. Pastate yra ir tvirtovēs valdytojo – šiuolaikinio civilinio komendanto – darbo kabinetas.

šiuolaikinio civilinio „komendanto” – darbo kabinetas.

Įėjimas nemokamas
Nikolaja gatvė 5,
+371 654 24 043
artjoms.mahlins@daugavpils.lv
Ekskursijų po tvirtovē užsakyamas:
+371 654 22 818

Pastate yra ir tvirtovēs valdytojo –

1

DAUGPILIS MARKO ROTKO MENO CENTRAS

Marko Rotko meno centras jskūrēš artilērijas arsenalo pastatē (1830–1833). Tai yra vieta, kur praeitis yra īgavusi antrā kvēpavimā ir eina koja kojon su laiku, virsdama unikalia erdve īvairioms kūrībniēs iīšraiīkoms.

Āia kadaisē buvo saugomas patrankos, amunicijas dēžēs ir īoviniai, kalavijai ir īautuvai, pulkū vēliavos ir būgnai. Pastatas yra valstybinēs reikīsmēs architektūras paminklas.

Meno centre galima susipaīinti su Daugpilyē gimusio pasaulinio garso tapytojo Marko Rotko paveikīstū originalais bei apīūrēti īam kūrēji dedikuotā ekspozicijā.

Markas Rotko (gim. Markus Rotkoviĉs) gimē 1903 m. rugsējo 25 d. 1913 metais jo īeima emigravo ī Jungtines Amerikas Valstijas. Jis yra vienas iī īymiausiū XX amīzias antrosios pusēs dailinikū, abstrakĉiojo ekspresionizmo pradininkas.

Meno centre taip pat galima aplankyti īzinomū Latgalos, Latvijas ir uīzsenio menininkū kilonojamāšias asmenines ir grupines parodas. Bendras parodū saliū plotas – 2000 m².

Ekspozicijā ir parodas galima apīūrēti savarankiīkai arba lydint gidui. Ekskursijas po visas meno centro parodas trukmē – 1 valanda 30 min., ekskursija po A sektoriū (M. Rotko biografija ir kūrība) – 45 min. Taip pat meno centre galima uīzsisakyti ekskursijā po tvirtovē. Ekskursijū uīzsakymas telefonu: +371 654 30279, +371 65430273, +371 20364226.

Marko Rotko meno centro darbo laikas:
Pirmadienis – ne darbo diena;
Antradienis ir sekmadienis – nuo 11:00 iki 17:00;
Treĉiadienis, ketvirtadienis, penktadienis ir īeīštadienis – nuo 11:00 iki 19:00.

Mihaila gatvē 3, +371 654 30 253
www.rotkocentrs.lv,
rotkocentrs@daugavpils.lv

KITOS PASLAUGOS

Apgyvēdinimas

Buvusio artilērijas arsenalo kairiajamē sparne iīsidēstē jaukūs numeriai (10 numeriu su 14 vietu), kuriuose gali apīstoti meno īrmonēs. Āia jrengta bendra virtuvē, kurioje gyventojai gali gaminti patys, taip pat siūloma galimbē pasinaudoti automatine skalbimo maīina. Sukurtos palankios salygos nuoīaliam gyvenimui ir kūrībniem darbi, jrengtos menininkū dirbtuvēs. Āia nuolat apīstojā menininkai ir kūrējai.

Mihaila gatvē 3, +371 654 30 278
www.rotkocentrs.lv;
rotkocentrs@daugavpils.lv

Konferenciju salēs

Buvusio artilērijas arsenalo deīniajamē sparne jrengta konferenciju salē, galinti priimti 100 asmenū, taip pat dvi patalpos seminarams ir dalykiniams susitikimams (kiekvienoje po 25 vietas). Jose yra visa īvairiems renginiams būtina garso ir vaizdo jrengta. Be to, yra patalpa kavos pertraukoms, rūbinē ir patogī automobiliū stovējimo aikīstelē. Konferenciju salē turi atskirā jējimā.

Mihaila gatvē 3, +371 654 30 279
www.rotkocentrs.lv;
rotkocentrs@daugavpils.lv

TILTO ĮTVIRTINIMAI

Tilto įtvirtinimai (tilto perdanga, *tête-de-pont*) – tai apsauginė pozicija, kurios paskirtis – uždenkti tilto perkėlą.

1810 metais naujos Dinaburgo tvirtovės statyba prasidėjo nuo apylinkės išlyginimo ir išmatavimo abiejuose Zapadnaja Dvina (Dauguvos) upės krantuose. Tuo metu, kai 1812 metais prie tvirtovės artinosi prancūzų kariuomenė, dešiniajame krante buvo tik pradėtas apsauginio griovio kasimas ir pylimo pylimas palei upę. Upės kairiajame krante jau buvo iškastas apsauginis griovys, brėžinyje buvo numatyti tilto įtvirtinimų žemės bastionai. Būtent ši tvirtovės dalis užtikrino pagrindinę apsaugą. Baigiantis rusų-prancūzų karui, 1814 metais tilto įtvirtinimai buvo pradėti statyti iš naujo. Tarp abiejų tvirtovės dalių buvo įrengtas įtemptos konstrukcijos pontoninis tiltas, kuris žiemą buvo išardomas ir saugomas specialiame uoste.

1837 metais tilto įtvirtinimuose buvo pastatytos pasagos pavidalo dviejų aukštų 550 m ilgio mūrinės

apsauginės kareivinės su 142 kazematais kariuomenei išsidėstyti ir būtinoms atsargoms laikyti. Vėliau kareivinių vidinės patalpos buvo daug kartų perstatytos pagal įgulos poreikius – čia buvo įvairios dirbtuvės, kambariai kareiviams su šeimomis.

1941–1942 metais nacistai tilto įtvirtinimuose įrengė žydų getą, kur buvo suvaryti Daugpilio žydai, suvežti žmonės iš aplinkinių Latvijos, Lietuvos ir Baltarusijos rajonų. Kone visi geto gyventojai buvo sušaudyti Mežciema miškuose upės dešiniajame krante už tvirtovės. Nuo 1961 metų tilto įtvirtinimai paversti kalėjimu, kuris veikia ir šiandien.

Įtvirtinimus galima apžiūrėti nuo citadelės pagrindinio pylimo tarp 7-ojo ir 1-ojo bastiono arba nuo upės dešiniojo kranto.

3

PAGRINDINIS PYLIMAS

Dauguvos upės dešiniajame krante yra išsidėčiusi fortifikacinio komplekso pagrindinė dalis – citadelė. Apie citadelę buvo suformuota sudėtinga apsaugos sistema su septyniais poligonais ir dvejų kilometrų ilgio esplanada. Už tvirtovės apsaugą buvo atsakingas pagrindinis pylimas, iškilęs virš visų kitų įtvirtinimų – jo ilgis viršija 3 km, aukštis – 10–12 metrų, o storis – 20–25 metrai. Nuo 1819 m. iki 1827 m. pagrindinis pylimas buvo „įvilkatas į akmens rūbą“ – jis buvo sutvirtintas eskarpo siena iš granito blokų. Pylimo laužtinės linijos apjuosia tvirtovės vidaus užstatymą. Palei upės krantą įrengtas trijų bastionų tipo pylimas – tai penkiakampiai įtvirtinimai su neuždara kiemo puse („kaklo praėjimu“). Prie pylimo prisilieja

šeši kurtinų liunetai – pusapskritimio įtvirtinimai su kazematais jų viduje. Prie kurtinų liunetų ir atskirai stovinčių įtvirtinimų į apsauginio griovio teritoriją galima patekti slaptais tuneliais (poternomis) pylime. Tokių Dinaburgo tvirtovėje yra 17. Poternas iš abiejų pusių užbaigė mediniai vartai. Poternos, kurios vedė į penkis atskirai stovinčius bastionus, buvo įtvirtintos pakeliamais mediniais tiltais.

Apžiūrėkite 7-ojo ir 8-ojo bastiono kazematus – patalpas kariuomenės prieglobsčiui pylimo vidinėje pusėje, taip pat užlipkite į patį pylimą, kad apžiūrėtumėte išorinius įtvirtinimus ir apylinkę.

4

IŠORINIAI ĮTVIRTINIMAI

Kad priešas negalėtų prisartiinti prie tvirtovės pagrindinio pylimo, jos sienos nuo išorinių įtvirtinimų buvo atskirtos apsauginiu grioviu. Užpulties atveju į apsauginį griovį buvo galima pripilti vandens. Apsauginiame griovyje buvo įrengti šeši reduitai (vidinis įtvirtinimas, slėptuvė), įtvirtinti žemės raveliniais (trikampio formos statinys), o bastionus pridengė kontrgardai, sutvirtinti kaponieriais.

Be to, tvirtovės esplanadoje, atokiau nuo apsauginio griovio, buvo pastatyti trys reduitai (uždari

įtvirtinimai), iš kurių du yra išlikę iki mūsų dienų.

Norėdami apžiūrėti išorinę įtvirtinimų dalį, naudokitės teminiais maršrutais „Aizsargo takas“ (po pagrindinį pylimą) ir „Žvalgo takas“ (po apsauginį griovį) – sekite nuorodas žemėlapyje, kurį galite įsigyti Daugpilio tvirtovės kultūros ir informacijos centre (Nikolaja gatvė 5).

TVIRTOVĖS KATEDRA

Norėdamas iškilmingai atšvęsti pergalę prieš švedus, 1626 metais lenkų vojevodas A. Gonsevskis Dinaburge pastatė medinę bažnyčią, prie kurios buvo įsteigta jėzuitų kolegija.

Nauja mūrinė bažnyčia senosios vietoje buvo pastatyta 1737–1746 metais. Yra kelios statybos projekto autorystės versijos. Keletą šimtmečių jėzuitų bažnyčia buvo pagrindinė miesto architektūros dominantė – abiejų bokštų aukštis siekė 60 m.

1811 metų gegužę jėzuitų bažnyčia buvo paversta stačiatikių maldos namais, o rugpjūtį – tvirtovės katedra. Vienuolyno pastatai buvo naudojami kaip kareivinės ir maisto sandėliai.

Apie 1870 metus buvo atliktas kapitalinis pastato remontas. Iš esmės pakeista stogo ir fasado forma.

Nuo 1928 m. iki 1940 m. bažnyčioje veikė įgulos liuteronų bendruomenė. Žmonės dar mena, kad tuo laiku bažnyčioje stovėjo altoriai liuteronams, katalikams ir stačiatikiams.

1944 metais pagrindinis fasadas su bokštais buvo sugriautas per artilerinį apšaudymą. Šeštajame dešimtmetyje griuvėsiai ir pastato liekanos buvo pašalintos ir ant bažnyčios pamatų buvo įrengtas skveras.

Nuo 1948 m. iki 2003 m. jėzuitų kolegijos pastate veikė miesto mokykla.

NIKOLAJAUS VARTAI

Dinaburgo tvirtovėje buvo ketveri vartai, kuriems pavadinimai suteikti imperatoriaus Aleksandro I ir jo brolių didžiųjų kunigaikščių garbei.

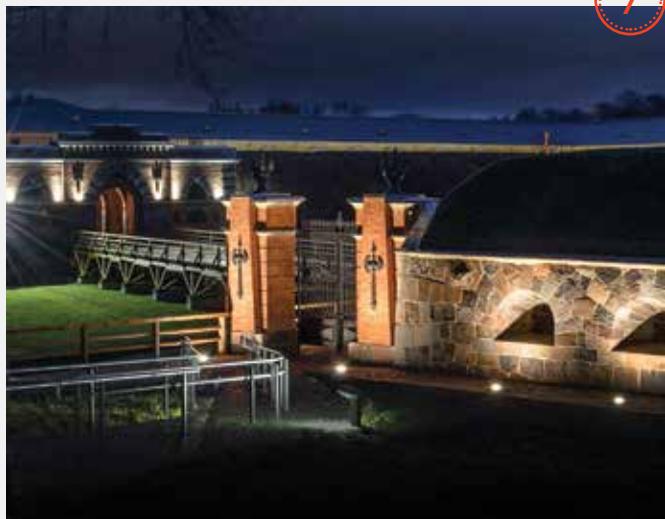
Nikolajaus vartai atgręžti į tilto įtvirtinimus, per juos į tvirtovę atvykdavo keliautojai iš Europos pusės. Neogotikos stiliaus vartai statyti nuo 1824 m. iki 1827 m. Nuo kitų tvirtovės vartų Nikolajaus vartai (vartai pavadinti būsimąjo imperatoriaus Nikolajaus I garbei) skiriasi tuo, kad jie abiejose centrinio praėjimo pusėse turi šonines patalpas – caro laikais jose buvo apsauginių ir areštantų kambarėliai.

XX amžiaus trečiajame dešimtmetyje buvo nugriautas senasis medinis tiltas, kuris per griovį vedė nuo 1-ojo kranto liuneto iki vartų. Tarybiniais metais vartai iš apsauginio griovio pusės buvo užmūryti ir naudoti daržovėms laikyti. Nuo 2012 metų spalio iki 2013 metų gruodžio vyko vartų restauracija. Anastilozės (nukritusių autentiškų elementų pastatymas) metodu atnaujinta vartų išorinio fasado atika ir stogo konstrukcija; restauruotos stebuklingai išlikusios vidinio fasado vartų sąvaros, vidinės

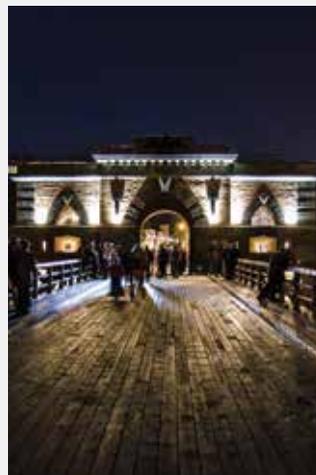
patalpos; sutvirtintas pamatas ir požeminė galerija, kuri iš tvirtovės į apsauginį griovį nuveda lietaus ir gruntinius vandenius. Ant fasadų atkurti dekoratyviniapapuošimai iš ketaus: Rusijos imperatoriaus herbo atvaizdas (Aleksandro I eros stilistikos), dviašmeniai bardišiai ir vartų pavadinimas originalia rašyba. Vartų patalpose įrengtas šiuolaikiškas apšvietimas, dėl to šiandien jas galima naudoti kaip parodų sales. Ant istorinių pamatų atkurtas 55 metrų ilgio ir 8 metrų pločio medinis tiltas, kuriuo šiandien galima patekti į tvirtovę iš Daugavos gatvės pusės.

2014 metų spalį pabaigta 1-ojo kranto liuneto su kordegardu ir barjeriniais vartais, pridengiančio kelią iki Nikolajaus vartų tilto, restauracija.

7

NIKOLAJAUS VARTAI

MICHAILO VARTAI

Michailo vartai pastatyti 1820–1821 metais pagal Prūsijos tvirtovės Koblence Franco forto vartų pavyzdį. Masyvų išorinį granito fasadą iki šiol puošia akmenyje iškalta Rusijos imperatoriaus dvigalvio erelio atvaizdas. Atkreipkite dėmesį į dvi arkos nišas vidiniame pravažiavime – kaip ir Nikolajaus vartuose, taip ir čia ilgalaikės apsaugos atveju naudojantis užtveriamosiomis skersinėmis sijomis buvo numatyta užpildyti pravažiavimą akmenimis ir smėlio maišais. Michailo pravažiavimą sudarė trys mediniai tiltai su pakeliamomis sekcijomis – nuo Michailo vartų iki 7-ojo

puskontrgardo arkinių vartų, o nuo arkinių vartų – iki 6-ojo ravelino dešinėsios priešakinės pusės, toliau – nuo 6-ojo ravelino kordegardo barjerinių vartų iki kelio, kurie veda per esplanadą į šiuo dieninį miesto centrą. Būtent didžiojo kunigaikščio Michailo – visos imperijos artilerijos viršininko, kurio garbei ir yra pavadinti šie vartai, – nurodymu 1850 metais ant visų vartų fasadų buvo pritvirtinti užrašai su jų pavadinimais.

ALEKSANDRO VARTAI, KONSTANTINO VARTAI

Vienodo tipo Aleksandro ir Konstantino vartai pastatyti pagal Rusijos imperijos Karo ministerijos etatinio architekto A. Štauberto projektą 1820–1822 metais. Taip turėjo atrodyti visi tvirtovės vartai. Vis dėlto vėliau kitų dviejų pravažiavimų išvaizda pakeista. Aleksandro vartai buvo nukreipti Sankt Peterburgo kryptimi, o per Konstantino vartus galima buvo išvažiuoti vasaros ligoninės kryptimi ir patekti į senąjį Rygos kelią. Deja, 1962 metais vartai, pavadinti

Lenkijos karalystės karaliaus vietininko Konstantino garbei, buvo nugriauti, nes į aviacijos mokyklos teritoriją reikėjo įvežti didelio gabarito įrenginius. Aleksandro vartuose yra išlikę atraminiai elementai, kurie užtikrino užvertų vartų sąvarų papildomą sutvirtinimą iš vidinės pusės.

KOMENDANTO VALDYBOS NAMAS

1818 metais pagal A. Štauberto projektą buvo baigta komendanto valdybos namo statyba. Komendanto name veikė tvirtovės komendanto tarnyba, taip pat viešbutis atvykėliams. Pastato mezonine veikė telegrafo stotis.

1826 m. liepos 16 d. (28 d.) Senato dekretu pakeista Vienos trakto (kelio) kryptis – dabar jis ejo per Dinaburgą. Nuo to laiko, keliaudamas į Europą ir grįždamas į sostinę, imperatorius ir jo šeimos nariai vykdavo per Dinaburgą. Komendanto name jiems buvo specialiai įrengti apartamentai poilsiu po varginančios kelionės karieta.

Tarybiniais metais pastate buvo įsikūrusi aviacijos mokyklos štabas. Buvusiame komendanto namo kieme nugriovus keletą statinių buvo įrengta aikštė, kuri pastato rekonstrukcijos metu pertvarkyta į automobilių stovėjimo aikštėlę.

Pastatas yra valstybinės reikšmės architektūros paminklas. Pastate yra išlikę autentiški metaliniai centrinio įėjimo laiptai su dekoratyviniais elementais. Abiejuose centrinio įėjimo pusėse stovi dvi XIX amžiaus paskutiniojo ketvirčio ketaus patrankos su 112 mm kalibro vamzdžiais.

Komendanto name ir šalia esančiuose karininkų namuose po rekonstrukcijos nuo 2012 metų yra įsikūrusi Valstybinės policijos Latgalos regiono valdyba.

Komandanta gatvė 7, Konstantina gatvė 8

11

KARININKŲ NAMAI

Komendanto valdybos namo ir tvirtovės sodo abiejuose pusėse XIX amžiaus trečiajame – ketvirtajame dešimtmetyje buvo pastatyti namai karininkams. 1. Oficiaru gatvėje yra išlikę du namai (nr. 2 ir 8) komendanto bei komisariato komisijos karininkams, kurie savo architektūra skiriasi nuo kitų pastatų. Tvirtovėje veikė Karininkų bendrija su savo klubu ir biblioteka.

XX amžiaus trečiajame – penktajame dešimtmetyje pastatuose buvo

įsikūrusios Žiemgalos divizijos valdybos ir kitos tarnybos, taip pat veikė įvairūs klubai.

Kad apžiūrėtumėte citadelės vidaus užstatymą, rinkitės teminį maršrutą „Komendanto kelias“, nurodytą žemėlapiuose, kuriuos galima įsigyti Daugpilio tvirtovės kultūros ir informacijos centre (Nikolaja gatvė 5).

12

KAREIVINĖS

Netoli nuo tvirtovės vartų kareiviams apgyvendinti XIX amžiaus trečiajame – šeštajame dešimtmetyje buvo pastatytos ketverios plačios mūrinės dviaukštės kareivinės. Trijuose pastatuose yra cokolinis aukštas, kur buvo virtuvės, plovyklos ir skalbyklos patalpos. Kareivinių vidiniuose kiemuose buvo įrengti tualetai, ūkinės patalpos ir šuliniai.

XIX amžiaus trečiajame – penktajame dešimtmetyje pastatuose buvo įsikūrę Žiemgalos

divizijos pulkų kareiviai.

Tarybiniais metais pagal aviacijos mokyklos kursantų poreikius pastatai buvo žymiai perstatyti. Nikolajaus kareivinėms (Nikolaja gatvė 2) buvo pristatytas trečiasis aukštas, o naujosios Nikolajaus kareivinės (Mihaila gatvė 11) buvo perstatytos į mokyklos valgyklą. Šiandien šie dideli pastatai nebenaudojami.

KARO LIGONINĖ

Karo ligoninės pastatas statytas nuo 1820 m. iki 1827 m. pagal architekto A. Štauberto projektą.

Pradžioje ligoninėje buvo numatyta vietų 500 ligonių, o vėliau ji buvo praplėsta iki 900 lovų. Karo ligoninė visais laikais vykdė savo tiesiogines medicinos įstaigos funkcijas. Joje buvo moderniausia įranga, personalas išsiskyrė aukštu profesionalumu. Čia buvo ir vaistinė. Nuo 1921 m. iki 1940 m. pastate veikė Daugpilio karo ligoninė.

Nuo 1941 m. iki 1944 m. vokiečių armija pastatą naudojo kaip lazaretą. Nuo 1944 m. iki 1994 m. pastate buvo įsikūrusi TSRS Apsaugos ministerijos karo ligoninė.

1994 metais išvedus rusų armiją iš tvirtovės, ligoninė nustojo egzistavusi kaip atskiras militarinis darinys.

Pastatas yra valstybinės reikšmės architektūros paminklas. Čia yra iš dalies išlikusi savita ventiliacijos ir šildymo sistema, autentiški metaliniai langų rėmai ir sąvarinės durys.

Yra parengtas pastato rekonstrukcijos techninis projektas. Pritraukus privačių investicijų, ateityje galima būtų jį panaudoti įvairioms funkcijoms vykdyti.

Nuo 2013 metų ligoninės patalpose vyksta teatro festivalis-dirbtuvės „TELPA“.

Hospitala gatvė 6

INŽINIERIŲ ARSENALAS

Jspūdingas dviaukštis inžinierių arsenalo pastatas, statytas, kaip spėjama, nuo 1840 m. iki 1844 m., yra netoli nuo Aleksandro vartų. Trijų sujungtų pastato korpusų ampyro stiliaus išorinio fasado ilgis – 275 m. Pastato plotas – 7000 m². Vidinis kiemas užima 2000 m². Buvęs arsenalo pastatas yra valstybinės reikšmės architektūros paminklas. Yra išlikusios kelių statybos linijos (pandusai), kurios iš kiemo veda į pastato antrąjį aukštą.

Inžinierių arsenale gaminti ir remontuoti ginkluotės objektai, įrankiai fortifikaciniams ir pionierių renginiams. Čia buvo dažytojų, dailidžių, račių, tekintojų, stalių, šaltkalvių dirbtuvės, liejykla, braižykla, modelinė patalpa ir kitos dirbtuvės.

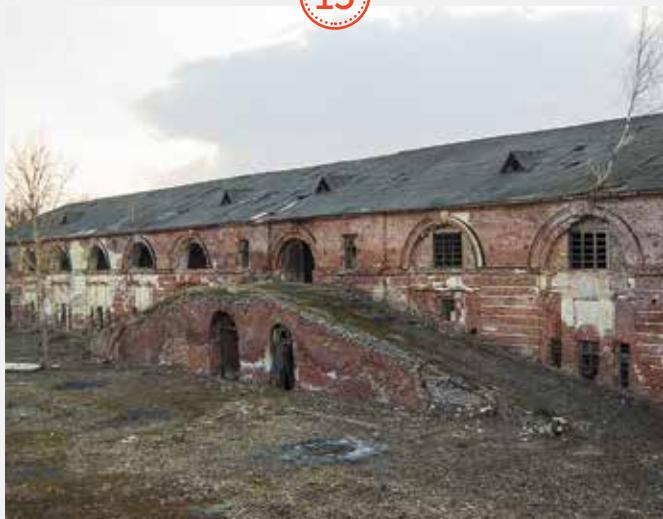
Kol kas nėra pakankamai informacijos apie pastato naudojimą nuo 1918 m. iki 1947 m.

Tarybiniais metais pastate buvo įrengtos mokomosios-gamybinės dirbtuvės ir garažai. Nuo 1993 m. pastatas nebenaudojamas ir griūva. Numatoma, kad ateityje čia galėtų įsikurti Daugpilio tvirtovės istorijos muziejus.

Imperatora gatvė 8

15

SANDĖLIAI

Įgulos poreikiams tvirtovės teritorijoje buvo daugybė įvairių sandėlių. Trijuose bastionuose, kurie atgręžti į tilto įtvirtinimus, buvo parako rūšiai. Šiandien du iš jų galima apžiūrėti 7-ajame ir 8-ajame bastionuose. Bastiono viduje yra patalpa, kurią supa apsauginė galerija (apsaugai nuo ugnies ir drėgmės) – čia specialiose statinėse buvo laikomas parakas. Gali būti, kad pradžioje parako rūsius dengė žeminis stogas.

8-ojo bastiono kieme stovi ilgas maisto prekių magazino pastatas (1834–1837), kuriame buvo

laikomos tvirtovės maisto atsargos. Tarybiniais metais šis pastatas buvo ypatingai saugomas, nes čia buvo įvairių daiktų ir ginklų magazinas (Nikolaja gatvė 9).

Citadelės kampe priešais 3-įjį bastioną (Aleksandra gatvės pradžią) stovėjo sandėliai Birago sistemos pontonams. Daržinės yra iš dalies išlikusios iki mūsų dienų.

16

TVIRTOVĒS SODAS

XIX amžiaus antrojoje pusėje priešais komendanto namo pagrindinį fasadą netekusioje militarinės reikšmės buvusioje tvirtovės aikštėje buvo įkurtas sodas. 1866 metais sodo centre buvo įrengtas fontanas, kuriam vanduo buvo tiekiamas iš vandens bokšto. 1912 metais, minint pergalės prieš Napoleoną 1812 metų kare šimtmetį, už Dvinsko tvirtovės-sandėlio kareivių ir karininkų lėšas sodo centre buvo pastatytas nepaprastas paminklas – fontanas, kurį sudarė trys didelio kalibro ketaus patrankos. Virš kulkos, kuri buvo įrengta virš patrankų, iškilę dvigalvio erelio skulptūra su išskleistais sparnais, kuri dingo Pirmojo pasaulinio karo pradžioje.

Sode yra išlikęs žuvusiems Latvijos

armijos 10-ojo Aizputės pėstininkų pulko kareiviams atminti skirto paminklo (atidengtas 1924 metais) postamentas. Po Antrojo pasaulinio karo paminklas buvo žymiai pakeistas ir panaudotas kaip postamentas Stalino biustui. Taip pat yra išlikusi ir senoji lapinė.

Šiandien pavėsingos tvirtovės sodo alėjos yra pamėgta tvirtovės gyventojų ir svečių poilsio vieta. Žiemą aplink fontaną išliejama didžiausia miesto lauko čiuožykla. Vasarą čia vyksta šventės ir koncertai.

ATMINIMO VIETOS

1822 metų gegužę Prūsijos karališkosios tarnybos generalinis leitenantas Gustavas fon Rauchas (Gustav von Rauch) apžiūrėjo tvirtovę ir tai išskilmingai jamžino į pagrindinio pylimo kurtinos sieną priešais 2-ąjį bastioną įdėdamas atminimo akmenį, kuris išliko iki mūsų dienų.

Nuo 1827 m. iki 1831 m. tvirtovėje-kalėjime dienas leido garsusis dekabristas Vilhelmas Kichelbekeris (1797–1846), A. Puškino licėjaus laikų draugas. Iki pat šiol nėra tiksliai žinoma, kur būtent tvirtovėje V. Kichelbekeris buvo kalintas. Ant buvusios komendanto valdybos namo sienos 1975 metais buvo pritvirtinta belaisviui skirta atminimo lenta – ją galima apžiūrėti iš stovėjimo aikštelės pusės.

Buvusios tvirtovės katedros teritorijoje yra išlikęs Dinaburgo tvirtovės komendanto G. Pilenko (1817–1884), kurio gyvenimo kelias baigėsi tvirtovėje 1884 metais jam vykdant savo pareigas, kapas.

1936 metais ant pastato 1. Oficierų gatvėje 2 buvo atidengta atminimo lenta Latvijos armijos karuomenės

vado Janio Baluodžio (1881–1965) garbei, kuris 1902–1904 metais gyveno šiame name. Lenta neišliko iki mūsų dienų.

1942 metais koncentracijos lageryje „STALAG-340“ už tvirtovės buvo kalintas garsusis totorių poetas Musa Džalilis (1906–1944). 1975 metais 7-ojo puskontrgardo arkinų vartų sienoje buvo atidengta lenta M. Džaliliui atminti, kuri ir šiandien traukia žmonių dėmesį.

2013 m. birželio 9 d. Latvijos ir Lenkijos prezidentai netoli nuo artilerijos arsenalo atidengė paminklą, dedikuotą grafiui Leonui Plateriui (1836–1863) – 1863 metų lenkų maišto vietiniam vadui, kuri laikytas tvirtovėje tardymo metu.

TVIRTOVĖS PATRANKOS

Kaip istorijos liudininkės iki mūsų dienų tvirtovės teritorijoje yra išlikusios didelio kalibro istorinės patrankos. Šiuo metu čia yra devynios senosios patrankos, penkios iš jų yra iš ketaus, o keturios – iš plieno. Jos pagamintos XIX amžiaus antrojoje pusėje Permos artilerijos gamykloje ir Obuchovo plieno liejimo gamykloje (Rusija).

Visos patrankos pagamintos su sriegiu vamzdžio kanale, dėl kurio padidėjo šovimo tolis ir pataikymų dažnumas bei tikslumas.

Dvi patrankos yra pastatytos prie komandanto namo pagrindinio įėjimo iš tvirtovės sodo pusės. Pačiame sodo centre trys patrankos puošia fontaną.

Tvirtovės plieninė mortyra

(vamzdžio kalibras 205 mm, 1872 m. modelis) įrengta pagrindinio pylimo kurtinos valgange (saugoma aikštė) tarp Nikolajaus vartų ir 7-ojo bastiono – taip, kaip būdavo išdėstomi pabūklai, kai tvirtovė pereidavo į karo padėtį. Dar viena plieno patranka, kurios vamzdžio kalibras – 107 mm (1887 m. modelis), ant originalaus Venglovskio sistemos lafeto stovi Imperatoria ir Konstantina gatvių sankirtoje.

Du plieniniai vamzdžiai buvo įrengti Hekela gatvėje 3, tačiau šiuo metu jie saugomi pastato savininko sandėlyje.

18

TARYBINIS PAVELDAS

Nuo 1947 m. iki 1993 m. visa tvirtovės citadelės teritorija buvo TSRS Apsaugos ministerijos žinioje – čia buvo įsikūrusi aviacijos inžinierių mokykla. Pylimuose, apsauginiame griovyje ir vidinėje teritorijoje buvo palaikoma pavyzdinga tvarka. Vis dėlto dauguma istorinių pastatų buvo stipriai perstatyti pagal mokyklos poreikius. Kone visos senosios daržinės ir pagalbiniai pastatai kiemuose buvo nugriauti. Ant senųjų pamatų buvo pastatyti penki daugiaaukščiai gyvenamieji namai, du mokymo korpusai.

Mokomųjų aviacijos treniruoklių angare (Komandanta gatvė 8) neįprasčiausias eksponatas buvo MiG-25P lėktuvas, kurį 1976 metais iš TSRS išvarė į Japoniją. Mokyklos įsteigimo 25-ųjų metinių proga 1973 metais ant kalvos prie tvirtovės katedros pamatų buvo pastatytas lėktuvas MiG-19S su borto numeriu „25“. Šiuo metu iš paminklo likęs tik postamentas.

Daugpilio tirtovēs kultūras ir informācijas centras

Nikolaja gatvė 5, Daugpilis, Latvija,
+371 654 24043
www.facebook.com/Daugavpils.
cietoksnis
artjoms.mahlins@daugavpils.lv
GPS: 55.883900, 26.495823

Daugpilio krašto turizma informācijas centras

Rigas gatvė 22A, Daugpilis, Latvija,
+371 654 22818
www.visitdaugavpils.lv
info@visitdaugavpils.lv
GPS: 55.8708171, 26.5173634

Turistinio vadovo leidėjas:

Daugpilio miesto taryba

Textas: ist. Mg. Artjoms Mahlins,
ist. Dr. Henrihs Soms, Dinaburgo
tvirtovēs dokumentācijas centras
(<http://dcdc.lpi.du.lv>)

Vertimas: Lilija Zoločevskaja-
Putriņė

Fotomedžiaga: Māris Grunskis,
Artjoms Mahlins, Jevgēnijs
Nikitins, Daugpilio kraštotyros
ir meno muzejaus, Daugpilio
tvirtovēs kultūras ir informācijas
centro, Daugpilio krašto turizma
informācijas centro, Marko Rotko

meno centro fondai, T. Pumpurinio
asmeninis archyvas.

Žemėlapis: SIA „Karšu izdevniecība
Jāņa sēta”

Apipavidalinimas:
SIA „Norrskog”

Leidybai parengė:
SIA „13.STĀVS”

Spausdino: SIA „Latgales druka”

Tiražas: 2000 egz. (lietuvų kalba)

NEMOKAMAS LEIDINYS

Pirmajame viršelyje: Nikolajaus
vartai. Nuotrauka: J. Nīkitins.

Ketvirtajame viršelyje: istorinė
Dinaburgo tvirtovēs istorinė kaizerio
vėliava. Nuotrauka: M. Grunskis

Daugpilis, 2014

Brošiūra išleista pagal Europos
kaimynystės ir partnerystės
priemonės Latvijos, Lietuvos ir
Baltarusijos bendradarbiavimo
per sieną programos 2007–2013
**projektą „Kultūrinio ir istorinio
paveldo išsaugojimas ir
panaudojimas Daugpilio ir Gardino
miestuose” (D-G HERITAGE, LLB-
2-246).**

Projekto tikslas: prisidėti prie
kultūrinio ir istorinio paveldo
išsaugojimo ir turizmo plėtros,
įgyvendinant bendras veiklas.

**Projekto pagrindinis partneris
(paramos gavėjas):** Daugpilio
miesto taryba.

Už šios publikacijos turinį yra
atsakinga Daugpilio miesto taryba,
ši publikacija jokia būdu negali
būti naudojama Europos Sąjungos
pozicijai atspindėti.

Europos Sąjungą sudaro 28 šalys
narės, nusprendusios palaipsniui
sujungti savo žinias, patirtį,
išteklis ir kurti bendrą ateitį. Per
50 metų trukusį plėtros laikotarpį
šios šalys kartu sukūrė stabilumą,
demokratijos ir darnaus vystymosi
erdvę, išlaikydamos kultūrinę
įvairovę, toleranciją ir asmenis
laisves.

Europos Sąjungos siekis – skleisti
savo vertybes ir dalintis pasiekimais
su šalimis ir žmonėmis už ES ribų.
Europos kaimynystės ir partnerystės
priemonės Latvijos, Lietuvos ir
Baltarusijos bendradarbiavimo per
sieną programa yra Baltijos jūros
regiono INTERREG IIB Kaimynystės
programos IIIA Pietų prioriteto
tėsinys 2007–2013 metams.

Bendras Programos strateginis
tikslas yra skatinti Latvijos, Lietuvos
ir Baltarusijos pasienio regionų
teritorinę sanglaudą, užtikrinti
aukšto lygio aplinkos apsaugą ir
ekonominę bei socialinę gerovę,
taip pat skatinti tarpkultūrinį dialogą
ir kultūros įvairovę.

Programa apima Latgalos regioną
Latvijoje, Panevėžio, Utenos,
Vilniaus, Alytaus ir Kauno apskritys
Lietuvoje, taip pat Vitebsko,
Mogiliovo, Minsko ir Gardino sritis
Baltarusijoje.

Kaip programos bendra vadybos
įstaiga veikia Lietuvos Respublikos
Vidaus reikalų ministerija. Oficiali
programos interneto svetainė:
www.enpi-cbc.eu.

Šį projektą finansuoja Europos Sąjunga
This Project is funded by the European Union

